ePublishing
ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ
NATIONAL DOCUMENTATION CENTRE

Μνήμων

Τόμ. 7 (1979)

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΜΕΛΕΤΗΣ ΝΕΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

ΜΝΗΜΩΝ

ΤΟΜΟΣ ΕΒΔΟΜΟΣ

Δ. ΛΟΥΛΕΣ: Ὁ βρετανικὸς τύπος γιὰ τὴ ναυμαχία τοῦ Ναβαρίνου ● Β. ΚΡΕΜΜΥΔΑΣ: Καταγραφὴ τῶν ἐμπορικῶν πλοίων τοῦ Ἡρακλείου τὸ 1751 ● ΡΕΝΑ ΣΤΑΥΡΙΔΗ - ΠΑΤΡΙΚΙΟΥ: Ἀνέκδοτες ἐπιστολὲς τοῦ Γ. Σκληροῦ στὸν Γ. Ν. Πολίτη ● Τ. Ε. ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Χρησμολογικὸ εἰκονογραφημένο μονόφυλλο τῶν ἀρχῶν τοῦ 18ου αἰώνα ● Α. ΠΟΛΙΤΗΣ: Προσπάθειες καὶ σχέδια τοῦ Φοριὲλ γιὰ μιὰ δεύτερη ἔκδοση τῆς συλλογῆς τῶν ἑλληνικῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν ● Φ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ: Χειρόγραφα Φουρνᾶ Εὐρυτανίας ● Ι. Κ. ΧΑΣΙΩΤΗΣ: Ἡ διπλωματικὴ ἀλληλογραφία τῶν Bouligny - Mabili (τέλη ΙΗ΄ - ἀρχὲς ΙΘ΄ αἰώνα) ● Γ. ΚΟΛΙΟΠΟΥΛΟΣ: Ληστὲς καὶ λησταντάρτες στὴν Κεντρικὴ Ἑλλάδα τὸ 1835 - 1836 ● Κ. ΛΑΠΠΑΣ: Γύρω ἀπὸ τὸν Ἀλέξανδρο Ἡσαΐα καὶ τὶς λιθογραφίες του ● Τ. Ε. ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ: Σχόλιο στὴ «δεύτερη» ἔκδοση τῆς Ἐγκυκλοπαίδειας τοῦ Πατούσα (1710) ● ΟΛΓΑ ΚΑΤΣΙΑΡΔΗ: Ὁ Ρήγας Φεραῖος. Νέα στοιχεῖα ἀπὸ τὰ ἀρχεῖα τῆς Τεργέστης ● ΠΡ. ΠΑΠΑΣΤΡΑΤΗΣ: Στρατιωτικὴ συμφωνία Βρεταννίας - Ἑλλάδας (9 Μαρτίου 1942) ● Η. FLEISCHER: Ἀντίποινα τῶν γερμανικῶν δυνάμεων Κατοχῆς στὴν Ἑλλάδα 1941 - 1944 ● ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ 1976

ΑΘΗΝΑ 1978 - 1979

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΑ ΠΑΡΑΣΚΗΝΙΑ ΤΗΣ ΥΠΟΓΡΑΦΗΣ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΣ ΣΥΜΦΩΝΙΑΣ ΒΡΕΤΑΝΝΙΑΣ - ΕΛΛΑΔΑΣ ΣΤΙΣ 9 ΜΑΡΤΙΟΥ 1942

ΠΡΟΚΟΠΗΣ ΠΑΠΑΣΤΡΑΤΗΣ

doi: 10.12681/mnimon.211

Βιβλιογραφική αναφορά:

ΠΑΠΑΣΤΡΑΤΗΣ Π. (1979). ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΑ ΠΑΡΑΣΚΗΝΙΑ ΤΗΣ ΥΠΟΓΡΑΦΗΣ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΣ ΣΥΜΦΩΝΙΑΣ ΒΡΕΤΑΝΝΙΑΣ - ΕΛΛΑΔΑΣ ΣΤΙΣ 9 ΜΑΡΤΙΟΥ 1942. *Μνήμων*, *7*, 174–182. https://doi.org/10.12681/mnimon.211

p[assato] con ordine che tanto le casse, che gl'effetti dell'arrestante di Stato Valestinlis restino sino ad ulteriore ordine, soltanto che le stampe greche che si trovano apresso questa Direzione, come quelle esistenti nelle 3 casse appresso la revisione de libri venghino abbraciate in presenza d'um Commissario di Polizia [40].	secondo gl'ordini ricevuti.	—

ΟΛΓΑ ΚΑΤΣΙΑΡΔΗ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΑ ΠΑΡΑΣΚΗΝΙΑ ΤΗΣ ΥΠΟΓΡΑΦΗΣ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΣ ΣΥΜΦΩΝΙΑΣ ΒΡΕΤΑΝΝΙΑΣ - ΕΛΛΑΔΑΣ ΣΤΙΣ 9 ΜΑΡΤΙΟΥ 1942

Στὶς 29 Σεπτεμβρίου 1941, ἑπτὰ ἡμέρες μετὰ τὴν ἄφιξη τῆς ἑλληνικῆς κυβέρνησης καὶ τοῦ βασιλιᾶ Γεώργιου στὸ Λονδίνο, ὁ Τσουδερὸς συνοδευόμενος ἀπὸ τὸν Χαράλαμπο Σιμόπουλο, Ἕλληνα Πρεσβευτὴ στὸ Λονδίνο, ἐπισκέπτεται στὸ Foreign Office τὸν Sir Alexander Cadogan, μόνιμο ὑφυπουργὸ ἐξωτερικῶν. Τὸ κύριο θέμα αὐτῆς τῆς συνάντησης εἶναι ἡ πρόταση τοῦ Τσουδεροῦ γιὰ σύναψη συμμαχίας τῆς Ἑλλάδας μὲ τὴ Βρεταννία γιὰ τὴ μεταπολεμικὴ περίοδο ἐπειδή, ὅπως τονίζει ὁ ἴδιος, ὑπάρχει μεγάλη ταυτότητα ἑλληνικῶν καὶ βρεταννικῶν συμφερόντων καὶ πολιτικῆς. Ὁ Τσουδερὸς δείχνει ἐπίσης τὴν πρόθεσή του νὰ προσφέρει στὴ Βρεταννία τὴ χρήση ὁρισμένων ναυτικῶν καὶ ἀεροπορικῶν βάσεων στὸ ἑλληνικὸ ἔδαφος. Ὁ Cadogan ἀπαντᾶ ὅτι ἡ πρόταση αὐτὴ εἶναι ἐξαιρετικὰ ἐνδιαφέρουσα καὶ ἂν τὸ Foreign Office ἀποφασίσει νὰ τὴν ἐξετάσει λεπτομερέστερα θὰ τοῦ ζητήσουν νὰ διατυπώσει συγκεκριμένες προτάσεις πάνω στὸ θέμα αὐτό [1].

Ὁ Cadogan σχολιάζοντας αὐτὴ τὴν πρωτοβουλία τοῦ Τσουδεροῦ, ὑπογραμμίζει τὴ σημασία τῶν προσφερόμενων ναυτικῶν βάσεων γιὰ τὴν «ἀστυνόμευση» τῆς Μεσογείου ἀπὸ τὴν Βρεταννία μετὰ τὸν πόλεμο. Γιὰ τὸ θέμα αὐτὸ θὰ πρέπει ἐπίσης νὰ ἐνημερωθοῦν οἱ ΗΠΑ καὶ ἡ Τουρκία. Οἱ ΗΠΑ ὅμως δὲν εἶναι γνωστὸ πῶς θὰ τὸ ἀντιμετωπίσουν. Ὅσον ἀφορᾶ τὴν Τουρκία ἡ προσφορὰ αὐτὴ θὰ πρέπει νὰ συνεκτιμηθεῖ μὲ τὴν ἀπαίτηση ποὺ ὁπωσδήποτε θὰ προβάλουν οἱ Ἕλληνες, συνδυασμένη μὲ τὴν πρόταση γιὰ συμμαχία,

40. Πρβλ. Ἄ μ α ν τ ο ς, ὅ.π., σ. 144(145) - 150(151).
1. R 8810 F.O. 371/29817 Σχόλιο Cadogan 29 Σεπτεμβρίου 1941.

Ψηφιοποιήθηκε από τη Βιβλιοθήκη του Ιονίου Πανεπιστημίου
Με την άδεια της Εταιρείας Μελέτης Νέου Ελληνισμού

νὰ τοὺς παραχωρηθοῦν τὰ Δωδεκάνησα. Ἡ Βρεταννία ὅμως καὶ ἡ Τουρκία δὲν ἔχουν καταλήξει, ὅπως σημειώνει ὁ Cadogan, σὲ συγκεκριμένη ἀπόφαση σχετικὰ μὲ τὸ τελευταῖο αὐτὸ θέμα. Ὁ Cadogan ἐκφράζει τὴ γνώμη νὰ ζητηθεῖ ἀπὸ τὸν Τσουδερὸ νὰ διατυπώσει συγκεκριμένες προτάσεις ἐπειδή, ὅπως τονίζει, πολλὰ θὰ ἐξαρτηθοῦν ἀπὸ τὴ μορφὴ αὐτῶν τῶν προτάσεων [2].

Ἀντίθετη γνώμη πρὸς αὐτὴ τοῦ Cadogan διατυπώνει ὁ E. Warner τοῦ Southern Department τοῦ Foreign Office στὸ ὁποῖο ὑπάγεται ἡ Ἑλλάδα. Ὁ Warner τονίζει ὅτι ἀντίθετα ἀπὸ ὅτι ἀναμένει ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνηση τὸ τελικὸ κείμενο τῆς συμφωνίας γιὰ συμμαχία θὰ πρέπει νὰ ἀποφύγει νὰ ἀναφερθεῖ στὸ θέμα τῶν ἑλληνικῶν ἐδαφικῶν διεκδικήσεων, ἐπειδὴ ἡ Βρεταννία δὲν εἶναι διατεθειμένη νὰ δεσμευθεῖ στὸ θέμα αὐτὸ πρὶν ἀπὸ τὸ τέλος τοῦ πολέμου. Τὸ γεγονὸς αὐτὸ γράφει ὁ Warner θὰ ἔχει ἀρνητικὴ ἐπίδραση στὸν ἑλληνικὸ λαὸ προκαλώντας ἀπογοήτευση. Στὴ θέση τῶν ἑλληνικῶν προτάσεων γιὰ συμμαχία, ὁ Warner εἰσηγεῖται νὰ προταθεῖ στὴν ἑλληνικὴ κυβέρνηση ἡ σύναψη στρατιωτικῆς συμφωνίας κατὰ τὸ πρότυπο τῆς ἀντίστοιχης συμφωνίας μὲ τὴν κυβέρνηση τῆς Νορβηγίας. Τὰ ἐπιχειρήματα ὑπὲρ τῆς σύναψης στρατιωτικῆς συμφωνίας εἶναι ὅτι μιὰ τέτοια συμφωνία εἶναι ἐπιθυμητή, ὁ,τιδήποτε καὶ ἂν συμβεῖ, γιὰ νὰ καθορίσει καὶ νὰ παγιώσει τὴ θέση τῶν ἑλληνικῶν δυνάμεων στὴ Μέση Ἀνατολή. Ἐπιπλέον αὐτὴ ἡ συμφωνία θὰ ἔχει ἄμεση πρακτικὴ ἐφαρμογὴ ἀλλὰ καὶ σημαντικὰ ἀποτελέσματα τόσο στὸ ἠθικὸ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ὅσο καὶ στὸν τομέα τῆς προπαγάνδας. Παρ' ὅλα αὐτὰ ὁ Warner τονίζει ὅτι θὰ μποροῦσε ἀργότερα κατὰ τὴ διάρκεια ἀπόρρητων καὶ μὴ δεσμευτικῶν διαπραγματεύσεων μὲ τὴν ἑλληνικὴ κυβέρνηση νὰ διερευνηθεῖ ἡ περίπτωση τῆς παροχῆς βάσεων στὸ ἑλληνικὸ ἔδαφος μὲ ἀντάλλαγμα τὴν Κύπρο καὶ τὴ βρεταννικὴ ὑποστήριξη τοῦ ἑλληνικοῦ αἰτήματος γιὰ τὴν ἀπόκτηση τῶν Δωδεκανήσων καὶ τῆς Νοτίου Ἀλβανίας [3].

Ἡ ἄποψη τοῦ Warner νὰ προταθεῖ στὴν ἑλληνικὴ κυβέρνηση ἡ σύναψη στρατιωτικῆς συμφωνίας γίνεται σταδιακὰ ἀποδεκτὴ ἀπὸ ὅλους τοὺς διπλωμάτες τοῦ Foreign Office, τοὺς ὑπεύθυνους γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τῶν ἑλληνικῶν θεμάτων. Ὁ P. Dixon, τοῦ Southern Department, συμφωνεῖ καὶ αὐτὸς μὲ τὴν ἄποψη τοῦ Warner καὶ προτείνει, ἀναπτύσσοντας προηγούμενη θέση τοῦ ἴδιου, νὰ συμπεριληφθοῦν στὸν πρόλογο τῆς στρατιωτικῆς συμφωνίας κατάλληλα διατυπωμένοι ὅροι πού, ἐνῶ δὲν θὰ δεσμεύουν τὴν Βρεταννία μετὰ τὸ τέλος τοῦ πολέμου, θὰ τονίζουν τὴ στενότατη συνεργασία τῶν δύο κυβερνήσεων κατὰ τὴ διάρκειά του [4]. Στὸ σημεῖο αὐτὸ εἶναι φανερὴ ἡ προσπάθεια τοῦ Foreign Office νὰ κάνει εὐκολώτερα ἀποδεκτὴ τὴν προ-

2. Ὅ.π. Σχόλιο Cadogan 30 Σεπτεμβρίου 1941.
3. Ὅ.π. Σχόλιο Warner 10 Ὀκτωβρίου 1941.
4. Ὅ.π. Σχόλιο Dixon 12 Ὀκτωβρίου 1941.

Ψηφιοποιήθηκε από τη Βιβλιοθήκη του Ιονίου Πανεπιστημίου
Με την άδεια της Εταιρείας Μελέτης Νέου Ελληνισμού

τεινόμενη στρατιωτικὴ συμφωνία, ποὺ ὁπωσδήποτε διαφέρει ἐντελῶς ἀπὸ τὴν πολιτικὴ συμμαχία ποὺ ἐπιδιώκει ὁ Τσουδερός, γεγονὸς ἄλλωστε ποὺ τὸ ἀναγνωρίζει καὶ τὸ ἴδιο τὸ Foreign Office. Ἡ ἀρνητικὴ θέση τοῦ Dixon, ὅπως καὶ τῶν ἄλλων συναδέλφων του, ἀπέναντι στὴν πρόταση τοῦ Τσουδεροῦ στηρίζεται στὶς ἔντονες ἀντιδράσεις ποὺ πιστεύουν ὅτι θὰ προκληθοῦν ἀπὸ τὶς ἑλληνικὲς ἐδαφικὲς διεκδικήσεις, ποὺ ἡ ἐνσωμάτωσή τους ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴ κυβέρνηση στὸ κείμενο τῆς προτεινόμενης συμμαχίας θεωρεῖται ἀπὸ τὸ Foreign Office πολὺ πιθανή, ἂν ὄχι δεδομένη [5]. Ὁ Dixon ἐπισημαίνει συγκεκριμένα τὸ θέμα τῆς Νότιας Ἀλβανίας καὶ τῆς Δωδεκανήσου. Ὅσον ἀφορᾶ τὴν πρώτη, μία ὑπόσχεση παραχώρησής της στὴν Ἑλλάδα θὰ προκαλοῦσε ἀντίστοιχα γιουγκοσλαβικὰ αἰτήματα γιὰ ἄλλα τμήματα τῆς Ἀλβανίας, σὲ μιὰ περίοδο ποὺ ἡ βρεταννικὴ κυβέρνηση δὲν ἔχει ἀκόμα ἀποφασίσει ἂν ἐπιθυμεῖ νὰ ξαναδημιουργήσει μιὰ ἀνεξάρτητη Ἀλβανία. Σχετικὰ μὲ τὰ Δωδεκάνησα ὁ Dixon ὑπενθυμίζει ὅτι ἡ Τουρκία διατηρεῖ ἀνέπαφα τὰ δικαιώματά της σ' αὐτὰ καὶ ὅτι θὰ ἀντιδράσει ἐντονώτατα σὲ κάθε ὑπόσχεση γιὰ παραχώρησή τους στὴν Ἑλλάδα.

Ἐκτὸς ὅμως ἀπὸ τὸ θέμα αὐτὸ ἡ πρόταση τοῦ Τσουδεροῦ θέτει τὸ πολὺ εὐρύτερο πρόβλημα τῆς σπουδαιότητας ποὺ ἀποδίδει ἡ Βρεταννία στὰ δύο αὐτὰ κράτη, μέσα στὸ πλαίσιο τῆς πολιτικῆς της στὴν νοτιοανατολικὴ Εὐρώπη. Ὁ Dixon διατυπώνει τὴν ἄποψη ὅτι ὁ Τσουδερὸς ἀποβλέπει μετὰ τὸν πόλεμο στὸ σχηματισμὸ μιᾶς μεγάλης Ἑλλάδας ποὺ κάτω ἀπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Βρεταννίας θὰ ἀντικαταστήσει τὴν Τουρκία σὰν προπύργιο τῆς βρεταννικῆς πολιτικῆς στὴν νοτιοανατολικὴ Εὐρώπη. Αὐτὸ ὅμως μπορεῖ νὰ γίνει μόνο ἂν ἡ Τουρκία δὲν τηρήσει συνεπὴ στάση ἀπέναντι στὴ Βρεταννία. Ἂν τελικὰ ἡ Τουρκία λάβει μέρος στὸν πόλεμο στὸ πλευρό της, ἡ Βρεταννία θὰ θελήσει, πιστεύει ὁ Dixon, νὰ τὴν ξαναχρησιμοποιήσει σὰν τὸ βασικὸ παράγοντα τῆς πολιτικῆς της στὴ νοτιοανατολικὴ Εὐρώπη. Γιατί, ὅπως χαρακτηριστικὰ τονίζει ὁ ἴδιος, ἡ θέση τῆς Τουρκίας εἶναι πολὺ πιὸ κατάλληλη γι' αὐτὸ τὸ ρόλο ἀπὸ ὅτι θὰ ἦταν ποτὲ ἡ θέση τῆς Ἑλλάδας [6].

---

5. Ἡ ἀντίδραση αὐτὴ τοῦ Foreign Office στηρίζεται στὴν ἔντονη δραστηριότητα ποὺ ἀναπτύσσει ὁ Τσουδερὸς προβάλλοντας τὶς ἑλληνικὲς ἐδαφικὲς διεκδικήσεις ἀπὸ τὴν ἐπόμενη τῆς ἄφιξής του στὸ Λονδίνο. Στὶς 23 Σεπτεμβρίου ἀναπτύσσει τὸ θέμα στὸν Eden, στὶς 29 δίνει στὸν Cadogan δύο σημειώματα γιὰ τὰ Δωδεκάνησα καὶ τὴν Β. Ἤπειρο ἐνῶ συγχρόνως τοῦ ἀναπτύσσει τὴν πρότασή του γιὰ πολιτικὴ συμμαχία, στὶς 30 Ὀκτωβρίου ἀναφέρεται στὰ ἐθνικὰ ζητήματα τῆς Ἑλλάδας κατὰ τὴν πρώτη συνάντησή του μὲ τὸν Churchill. Ε. Τσουδεροῦ, Ἡμερολόγιον (ἀνέκδοτο), 23 καὶ 29 Σεπτεμβρίου, 3 Ὀκτωβρίου 1941. Ε. Τσουδεροῦ, Διπλωματικὰ Παρασκήνια 1941 - 1944, Ἀθήνα 1950, σ. 94 - 95.

6. R 8810 FO 371/29817 Σχόλιο Dixon 12 Ὀκτωβρίου 1941. Βλ. καὶ σχόλιο τοῦ D. Howard στὶς 14 Ὀκτωβρίου 1941.

Ψηφιοποιήθηκε από τη Βιβλιοθήκη του Ιονίου Πανεπιστημίου
Με την άδεια της Εταιρείας Μελέτης Νέου Ελληνισμού

Ὁ Sir O. Sargent, βοηθὸς ὑφυπουργὸς ἐξωτερικῶν, σχολιάζοντας μὲ τὴ σειρά του τὴν πρόταση τοῦ Τσουδεροῦ ὑπογραμμίζει δύο σημεῖα. Τὸ πρῶτο εἶναι ὅτι ἡ σύναψη συμμαχίας μὲ τὴν Ἑλλάδα γιὰ τὴ μεταπολεμικὴ περίοδο δὲν συμβιβάζεται μὲ τὸ σχέδιο τοῦ Foreign Office, ποὺ ἔχει κατ' ἀρχὴν ἐγκριθεῖ, νὰ προωθήσει τὴν ἵδρυση ὁμοσπονδίας ποὺ θὰ περιλαμβάνει ὅλα τὰ βαλκανικὰ κράτη καὶ τὴν Ἑλλάδα [7]. Τὸ δεύτερο σημεῖο εἶναι τὸ θέμα τῶν βάσεων, γιατὶ ὅπως τονίζει ὁ Sargent, ὁ καθορισμὸς τῆς σημασίας ποὺ ἀποδίδει στὴν ἀπόκτησή τους τὸ Foreign Office θὰ προσδιορίσει ἀνάλογα καὶ τὴν πολιτικὴ ποὺ αὐτὸ θὰ ἐφαρμόσει [8].

Στὶς συζητήσεις ποὺ ἀκολουθοῦν στὸ Foreign Office ἀπορρίπτεται ὁριστικὰ ἡ πρόταση τοῦ Τσουδεροῦ γιὰ συμμαχία καὶ τὸ μόνο ποὺ τὸ ἀπασχολεῖ εἶναι νὰ βρεθεῖ ἡ φραστικὰ λιγώτερο προσβλητικὴ διατύπωση, κατάλληλα συνδυασμένη μὲ τὴ βρεταννικὴ ἀντιπρόταση γιὰ τὴ σύναψη στρατιωτικῆς συμφωνίας. Ἡ προσφορὰ ὅμως τῶν βάσεων ἐξακολουθεῖ νὰ ἀπασχολεῖ τὸ Foreign Office, παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι ἦταν ἐμφανὴς ἡ πρόθεση τοῦ Τσουδεροῦ νὰ χρησιμοποιήσει τὴν προσφορὰ αὐτὴ γιὰ νὰ καταστήσει πιὸ ἑλκυστικὴ τὴν πρότασή του γιὰ συμμαχία. Εἶναι χαρακτηριστικὸ ὅτι τὸ Foreign Office ἐντάσσει τὸ θέμα αὐτῶν τῶν βάσεων μέσα στὸ γενικώτερο πρόβλημα τοῦ ρόλου τῆς Βρεταννίας στὶς μεταπολεμικὲς ἀνακατατάξεις στὰ Βαλκάνια καὶ δὲν τὸ ἀντιμετωπίζει σὰν μία διμερὴ σχέση Βρεταννίας - Ἑλλάδας, ὅπως ἦταν ἡ πρόθεση τοῦ Τσουδεροῦ. Διατυπώνεται ἡ ἄποψη ὅτι θὰ ἦταν πιθανὸν νὰ συνδυασθεῖ κάποια μορφὴ ὁμοσπονδίας βαλκανικῶν κρατῶν μὲ ἕνα σύστημα βρεταννικῶν ἢ ἀγγλο - αμερικανικῶν βάσεων ἐγκατεστημένων στὰ κράτη αὐτά. Ἀλλὰ τὸ Foreign Office ἀδυνατεῖ νὰ σταθμίσει σ' αὐτὴ τὴ φάση τοῦ πολέμου καὶ ἰδιαίτερα ὅταν δὲν ἔχει κριθεῖ ἀκόμα ἡ ἔκβαση τῶν γερμανο-σοβιετικῶν ἐπιχειρήσεων, κατὰ πόσο συμφέρει στὴ βρεταννικὴ κυβέρνηση νὰ συμμετάσχει σ' ἐνδεχόμενο ἔλεγχο τῆς νοτιοανατολικῆς Εὐρώπης [9].

Ὁ Eden συναντᾶ τὸν Τσουδερὸ στὶς 25 Νοεμβρίου καί, κατὰ τὴ διάρκεια μιᾶς γενικώτερης ἐξέτασης τῶν σχέσεων τῶν δύο κυβερνήσεων, τὸν πληροφορεῖ ὅτι ἀναφορικὰ μὲ τὴν πρότασή του γιὰ συμμαχία, ἡ βρεταννικὴ κυβέρνηση θεωρεῖ πρόωρο νὰ δεσμευθοῦν οἱ δύο χῶρες ὅσον ἀφορᾶ θέματα γιὰ τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ ληφθεῖ ἀπόφαση πρὶν ἀπὸ τὸν τερματισμὸ

7. Τὸ σχέδιο αὐτὸ τοῦ Foreign Office καταλήγει στὴν ὑπογραφὴ συμφωνίας μεταξὺ Ἑλλάδας καὶ Γιουγκοσλαβίας γιὰ τὴ Βαλκανικὴ Ἕνωση. Ἡ συμφωνία αὐτὴ ὑπογράφεται στὸ Foreign Office στὶς 15 Ἰανουαρίου 1942 καί, ὅπως εἶναι φυσικό, ἀτονεῖ ταχύτατα. Γιὰ τὸ κείμενο τῆς συμφωνίας βλέπε Ἐφημερὶς τῆς Κυβερνήσεως (Λονδίνο), φ. 5, 9 Φεβρουαρίου 1942.

8. Ὅ.π., Σχόλιο Sargent 15 Ὀκτωβρίου 1941.

9. Ὅ.π., Σχόλιο Dixon 1 Νοεμβρίου 1941. Σχόλια Cadogan καὶ Eden 16 Ὀκτωβρίου 1941, Howard καὶ Cadogan 1 καὶ 2 Νοεμβρίου 1941.

Ψηφιοποιήθηκε από τη Βιβλιοθήκη του Ιονίου Πανεπιστημίου
Με την άδεια της Εταιρείας Μελέτης Νέου Ελληνισμού

τοῦ πολέμου. Τοῦ προτείνει ὅμως τὴ σύναψη στρατιωτικῆς συμφωνίας ποὺ θὰ προσδιορίσει μὲ περισσότερη ἀκρίβεια τὴ θέση τῶν ἑλληνικῶν δυνάμεων στὴ Μέση Ἀνατολή. Στὸ προοίμιο αὐτῆς τῆς συμφωνίας θὰ ὑπογραμμίζεται ἡ στενώτατη συνεργασία τῶν δύο κυβερνήσεων, τόσο στὴ διεξαγωγὴ τοῦ πολέμου ὅσο καὶ στὸν ἀγώνα γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση τῆς Ἑλλάδας ἀπὸ τοὺς εἰσβολεῖς. Ἡ βρεταννικὴ κυβέρνηση, τονίζει ὁ Eden, δὲν θὰ εἶχε ἀντίρρηση νὰ δοθεῖ στὴ δημοσιότητα αὐτὸ τὸ προοίμιο. Ὁ Τσουδερὸς δὲν ἀντιδρᾶ ἀρνητικὰ στὴν ἀπόρριψη τῆς πρότασής του γιὰ συμμαχία καὶ ἀπαντᾶ ὅτι δέχεται εὐχαρίστως τὴ σύναψη τῆς στρατιωτικῆς συμφωνίας [10]. Τὴν ἑπόμενη ἡμέρα πληροφορεῖ τὸν Eden ὅτι συμφωνεῖ καὶ ὁ βασιλιᾶς Γεώργιος. Στὶς 16 Δεκεμβρίου ὁ Eden στέλνει τὸ σχέδιο τῆς στρατιωτικῆς συμφωνίας στὸν Τσουδερό. Στὶς 26 Φεβρουαρίου 1942, μετὰ ἀπὸ διαπραγματεύσεις τῶν ἁρμόδιων ὑπηρεσιῶν, ὁ Τσουδερὸς πληροφορεῖ τὸ Foreign Office ὅτι ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνηση ἀποδέχεται τὸ σχέδιο τῆς συμφωνίας. Τὸ θέμα τῆς ἑρμηνείας ὁρισμένων διατάξεων διευθετεῖται σὲ μιὰ συνάντηση στὶς 5 Μαρτίου καὶ ἡ συμφωνία ὑπογράφεται στὶς 9 Μαρτίου 1942 [11].

Ἡ στρατιωτικὴ αὐτὴ συμφωνία ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸ προοίμιο, τὸ κυρίως κείμενο, τρία παραρτήματα καὶ διευκρινιστικὴ ἀλληλογραφία μεταξὺ Eden καὶ Τσουδεροῦ, σχετικὰ μὲ θέματα δικαιοδοσίας τῶν ἁρμόδιων στρατιωτικῶν δικαστικῶν ἀρχῶν. Τὸ προοίμιο τῆς συμφωνίας περιλαμβάνει καὶ τὴ διακήρυξη ὅτι ἡ πλήρης ἀπελευθέρωση τῆς Ἑλλάδας καὶ ἡ ἐπαναπόκτηση τῆς ἐλευθερίας καὶ ἀνεξαρτησίας της ἀποτελοῦν ἕναν ἀπὸ τοὺς ἀντικειμενικοὺς σκοποὺς τοῦ πολέμου.

Τὰ κυριώτερα ἄρθρα τῆς συμφωνίας ὁρίζουν ὅτι: Οἱ ἑλληνικὲς ἔνοπλες δυνάμεις θὰ ὑπαχθοῦν στὴ βρεταννικὴ ἀνώτατη στρατιωτικὴ διοίκηση, ποὺ εἶναι καὶ ἡ ἀνώτατη συμμαχικὴ διοίκηση τῆς Μέσης Ἀνατολῆς καὶ θὰ ὀργανωθοῦν ἀπὸ αὐτή. Ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς θὰ ἀναδιοργανωθεῖ μέσα στὸ πλαίσιο αὐτῆς τῆς διοίκησης, διοικούμενος ἀπὸ Ἕλληνες ἀξιωματικοὺς καὶ διατηρώντας τὸ χαρακτήρα του σὰν ἑλληνικὴ δύναμη, εἰδικώτερα ὅσον ἀφορᾶ τὴν πειθαρχία, τὴ γλώσσα, τὶς προαγωγὲς καὶ τὰ καθήκοντα. Ἡ βρεταννικὴ ὅμως στρατιωτικὴ διοίκηση, ἐνεργώντας ὡς ἀνώτατη συμμαχικὴ διοίκηση, μπορεῖ νὰ ἀναθέσει τὴν ἀρχηγία τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ σὲ βρεταννὸ ἀξιωματικό [12]. Ὁρισμένα σκάφη τοῦ ἑλληνικοῦ πολεμικοῦ ναυ-

10. Ὅ.π., Ἐνημερωτικὸ Σημείωμα γιὰ τὴ συνάντηση Eden καὶ Τσουδεροῦ. Ἐμ Τσουδεροῦ: Ἡμερολόγιο, 25 Νοεμβρίου 1941.

11. W 3660/66/64 F.O. 371/32206 "Greek Forces Agreement" Σχόλιο J. G. Ward 7 Μαρτίου 1942. S. G. Xydis: Greece and the Great Powers 1944 - 1947, (Θεσ/νίκη 1963, σ. 6 - 7. Ἐμ. Τσουδερός Διπλωματικὰ Παρασκήνια, σ. 164 - 167.

12. R 3793/66/64 F.O. 371/32206 "Agreement between the Royal Hellenic Government and the Government of the United Kingdom concerning the organisation and employment of the Greek Armed Forces", παράρτημα 1, ἄρθρο 2.

Ψηφιοποιήθηκε από τη Βιβλιοθήκη του Ιονίου Πανεπιστημίου
Με την άδεια της Εταιρείας Μελέτης Νέου Ελληνισμού

τικοῦ θὰ ἐνταχθοῦν, κάτω ἀπὸ βρεταννικὸ ἐπιχειρησιακὸ ἔλεγχο, στὸ βρεταννικὸ ναυτικό. Γιὰ τὸ θέμα αὐτὸ θὰ συνεννοηθοῦν οἱ ἁρμόδιες ναυτικὲς ἀρχὲς τῶν δύο κρατῶν. Καὶ ἐκεῖνα ὅμως τὰ σκάφη ποὺ θὰ παραμείνουν ὑπὸ ἑλληνικὴ ναυτικὴ διοίκηση θὰ συνεργάζονται μὲ τὸ βρεταννικὸ ναυτικὸ κατὰ τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ. Γιὰ τὴν ἐσωτερικὴ διοίκηση τῶν πλοίων καὶ τῶν πληρωμάτων τους ὑπεύθυνες θὰ εἶναι οἱ ἑλληνικὲς ναυτικὲς ἀρχές, ἀλλὰ τὰ ἐνταγμένα στὸ βρεταννικὸ ναυτικὸ πλοῖα θὰ δροῦν σύμφωνα μὲ τὶς διαταγὲς τῶν βρεταννῶν διοικητῶν τῶν σχηματισμῶν στοὺς ὁποίους ὑπάγονται [13]. Οἱ μονάδες καὶ τὸ προσωπικὸ τῆς ἑλληνικῆς πολεμικῆς ἀεροπορίας θὰ χρησιμοποιηθοῦν ἀπὸ τὴ βρεταννικὴ ἀεροπορία σύμφωνα μὲ τοὺς ὅρους ποὺ θὰ συμφωνηθοῦν μεταξὺ τῶν ἁρμόδιων ἑλληνικῶν ἀρχῶν καὶ τοῦ βρεταννικοῦ ὑπουργείου ἀεροπορίας. Γιὰ πρακτικοὺς ὅμως λόγους οἱ Ἕλληνες ἀξιωματικοὶ καὶ σμηνίτες θὰ καταταγοῦν στὸ ἐφεδρικὸ ἐθελοντικὸ σῶμα τῆς βρεταννικῆς βασιλικῆς ἀεροπορίας (RAFVR) [14].

Ἡ διαδικασία σὲ θέματα πειθαρχίας καὶ ἐσωτερικοῦ κανονισμοῦ τῶν ἑλληνικῶν ἐνόπλων δυνάμεων θὰ ἀσκεῖται σύμφωνα μὲ τὸ ἑλληνικὸ στρατιωτικὸ δίκαιο. Ἀδικήματα σχετικὰ μὲ αὐτὰ τὰ θέματα θὰ κρίνονται καὶ θὰ τιμωροῦνται σύμφωνα μὲ αὐτὸ τὸ δίκαιο ἀπὸ τὰ ἑλληνικὰ στρατιωτικὰ δικαστήρια καὶ ἀρχές [15].

Ἡ συμφωνία περιλαμβάνει ἐπίσης ἄρθρα ποὺ ἀναφέρονται στὸν ἐξοπλισμὸ καὶ στὴν ἐκπαίδευση τῶν ἑλληνικῶν ἐνόπλων δυνάμεων καὶ στὸ διακανονισμὸ διαφόρων οἰκονομικῶν θεμάτων.

Ὁ Τσουδερὸς ὅταν προτείνει τὸ φθινόπωρο τοῦ 1941 στοὺς Βρεταν-

---

13. Ὅ.π. Ἀρχεῖο Ἐμ. Τσουδεροῦ, Γ.Α.Κ., Γ 12: Τσουδερὸς πρὸς Σακελλαρίου, τηλεγρ. χωρὶς ἀριθμό, ἀπορρ., 10/12/1941. R 9823 F.O. 371/29859 Gilmer (Admiratly) πρὸς Ward (F.O.) 11/11/1941.

14. Ὁ Κανελλόπουλος, ὅταν ἀναλαμβάνει ἀντιπρόεδρος καὶ ὑπουργὸς ἐθνικῆς ἄμυνας, ἐκφράζει τὴν ἔντονη ἀντίθεσή του γι' αὐτὴ τὴν ἔνταξη τῆς ἀεροπορίας. Τὸ βρεταννικὸ ὑπουργεῖο ἀεροπορίας ἀντιδρᾶ εὐνοϊκὰ στὴν πρόταση τοῦ Κανελλόπουλου νὰ διατηρηθεῖ ἡ ἑλληνικὴ ἀεροπορία. Οἱ σχετικὲς διαπραγματεύσεις ὁλοκληρώνονται τυπικὰ στὶς 13 Νοεμβρίου 1944, ὅταν ὑπογράφεται σχετικὸ πρωτόκολλο. Τὸ κείμενο αὐτὸ τροποποιεῖ ἐπίσης τὴν ἀρχικὴ στρατιωτικὴ συμφωνία σχετικὰ μὲ ὡρισμένους οἰκονομικοὺς ὅρους της. Π. Κανελλόπουλος, Ἡμερολόγιο, 31 Μαρτίου 1942 - 4 Ἰανουαρίου 1945, Ἀθήνα 1977, σ. 89, 109. R 5565 F.O. 371/33173 Casey πρὸς F.O. τηλ. 1374, 22/8/1942. R 5585 F.O. 371/33162. Casey πρὸς F.O. τηλ. 1375, 22/8/1942. R 4764 F.O. 371/33198 Casey πρὸς F.O. τηλ. 1082 19/7/1942. S. Xydis, σ. 7 καὶ 683 - 688, 689 - 692, ὅπου καὶ τὰ κείμενα τῆς συμφωνίας καὶ τοῦ πρωτοκόλλου ἀντίστοιχα.

15. Ὅ.π. Ἡ συμφωνία περιλαμβάνει τὸ διακανονισμὸ καὶ ἄλλων θεμάτων δικαιοδοσίας. Ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνηση συμφωνεῖ νὰ παραπέμπει τὶς ἐπιβαλόμενες ἀπὸ τὰ ἑλληνικὰ στρατοδικεῖα θανατικὲς καταδίκες στὶς ἁρμόδιες βρεταννικὲς ἀρχές. Ἔτσι θὰ ἐξασφαλίζεται ὅτι οἱ ποινὲς αὐτὲς θὰ ἐπιβάλονται μόνο στὶς περιπτώσεις ποὺ ἐπιβάλονται καὶ στὰ μέλη τῶν βρεταννικῶν δυνάμεων.

Ψηφιοποιήθηκε από τη Βιβλιοθήκη του Ιονίου Πανεπιστημίου
Με την άδεια της Εταιρείας Μελέτης Νέου Ελληνισμού

νοὺς τὴ σύναψη συμμαχίας ἀποβλέπει στὰ ἑξῆς: α) νὰ κάνει τὴν Ἑλλάδα βάση τῆς βρεταννικῆς πολιτικῆς στὴν ἀνατολικὴ Μεσόγειο, β) νὰ διατυπωθεῖ καὶ τυπικὰ ἡ συμμετοχὴ τῆς Ἑλλάδας στὸν πόλεμο καὶ γ) νὰ ἐνισχύσει προσωπικὰ τὴ θέση του. Διατυπώνει γιὰ πρώτη φορὰ τὴν ἄποψη ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ ὑπάρξει σταθερὴ βρεταννικὴ πολιτικὴ στὴν ἀνατολικὴ Μεσόγειο «ἄνευ ἰσχυρᾶς Ἑλλάδος» σ' ἕνα ὑπόμνημά του στὸ βασιλιὰ Γεώργιο στὶς 4 Ἰουλίου 1941, καθ' ὁδὸν πρὸς τὴ Νότια Ἀφρική. Τὴν ἴδια θέση τὴν ἐπαναλαμβάνει τὸ φθινόπωρο στὸ Foreign Office καὶ στὸν Churchill[16]. Ἡ ἐπιμονὴ ὅμως τοῦ Τσουδεροῦ νὰ ὑπογραμμίσει ταυτόχρονα καὶ τὶς ἑλληνικὲς ἐδαφικὲς διεκδικήσεις οὐσιαστικὰ ἀκυρώνει τὴν πρότασή του γιὰ συμμαχία. Γιατὶ γι' αὐτὸν τὸν ἴδιο οἱ διεκδικήσεις αὐτὲς εἶναι ἀπαραίτητες γιὰ τὴ δημιουργία μιᾶς ἰσχυρῆς Ἑλλάδας ποὺ θὰ ἐξυπηρετήσει καὶ τὰ βρεταννικὰ συμφέροντα. Γιὰ τοὺς Βρεταννοὺς ὅμως οἱ διεκδικήσεις αὐτὲς θίγουν τεράστια θέματα, γιατὶ στὴ φάση αὐτὴ τοῦ πολέμου δὲν εἶναι σίγουροι οὔτε ἂν ἐπιθυμοῦν μιὰ ἰσχυρὴ Ἑλλάδα, οὔτε ἂν θέλουν νὰ τὴ χρησιμοποιήσουν σὰν βάση τῶν συμφερόντων τους, ἰδιαίτερα ὅταν δὲν ἔχει διευκρινισθεῖ ἡ στάση τῆς Τουρκίας, προπύργιο μέχρι τὴν ἔναρξη τοῦ πολέμου τῆς βρεταννικῆς πολιτικῆς στὴν περιοχὴ αὐτή. Ἐπιπλέον, ὅπως προκύπτει ἀπὸ ἄλλα ἔγγραφα τοῦ Foreign Office, οἱ Βρεταννοὶ τὴν ἐποχὴ αὐτὴ δὲν ἔχουν ἀποφασίσει ἂν ἐπιθυμοῦν νὰ ἐνισχύσουν τὴ θέση τοῦ Τσουδεροῦ.

Αὐτὸ ποὺ προκαλεῖ αὐξανόμενη ἀνησυχία στὸ Foreign Office, ἤδη ἀπὸ τὸ καλοκαίρι τοῦ 1941, εἶναι τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ θέση τοῦ Γεώργιου καὶ τῆς κυβέρνησής του εἶναι ἐπισφαλής, τόσο στὴν ἑλληνικὴ παροικία τῆς Αἰγύπτου καὶ στὶς ἑλληνικὲς ἔνοπλες δυνάμεις ποὺ σταθμεύουν στὴ Μέση Ἀνατολή, ὅσο καὶ στὴν κατεχόμενη Ἑλλάδα. Αὐτὸ ἔχει φυσικὰ ἰδιαίτερη σημασία γιὰ τοὺς Βρεταννούς, ἐπειδὴ ὁ Γεώργιος εἶναι ὁ βασικὸς παράγοντας τῆς πολιτικῆς τους στὴν Ἑλλάδα. Γιὰ νὰ ἀντιστρέψει τὴν κατάσταση αὐτὴ τὸ Foreign Office κινεῖται σὲ δύο παράλληλα ἐπίπεδα: α) ἀσκεῖ πίεση στὸν Γεώργιο καὶ Τσουδερὸ ἀφ' ἑνὸς νὰ ἀποκαταστήσουν τὶς συνταγματικὲς ἐλευθερίες τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, καταργώντας τὸ καθεστὼς Μεταξᾶ ποὺ ἰσχύει ἀκόμα — τὸ λεγόμενο συνταγματικὸ θέμα — καὶ ἀφ' ἑτέρου νὰ προσπαθήσουν νὰ ἐπιλύσουν τὰ προβλήματα ποὺ ἀντιμετωπίζει ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνηση στὴ Μέση Ἀνατολὴ μὲ ἐπιτόπου ἐπίσκεψή τους· β) ἐπιδιώκει νὰ χρησιμοποιηθεῖ ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς στὶς πολεμικὲς ἐπιχειρήσεις καὶ ζητᾶ ἀπὸ τὸ War Office νὰ ἐπιταχύνει τὸν ἐξοπλισμὸ καὶ τὴν ἐκπαίδευσή του ἐπειδὴ πιστεύει ὅτι μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο θὰ περιορίσει τὴν ἀνάμειξή του στὴν πολιτική. Καὶ στὶς δύο αὐτὲς προσπάθειες τὸ Foreign Office

16. Ἡ. Βενέζη, Ἐμμανουὴλ Τσουδερός, Ἀθήνα 1966 σ. 246. Ἐμ. Τσουδερός, Ἡμερολόγιον, 29 Σεπτεμβρίου, 3 Ὀκτωβρίου 1941.

Ψηφιοποιήθηκε από τη Βιβλιοθήκη του Ιονίου Πανεπιστημίου
Με την άδεια της Εταιρείας Μελέτης Νέου Ελληνισμού

συναντᾶ ἐμπόδια. Ἀφ' ἑνὸς τὴν κοντόφθαλμη ἀντίδραση τοῦ Γεώργιου καὶ τοῦ Τσουδεροῦ, τόσο στὴν ἐπίλυση τοῦ συνταγματικοῦ θέματος ὅσο καὶ στὴν ἐπίσκεψή τους στὴ Μέση Ἀνατολή, γεγονὸς ποὺ ὑπογραμμίζει χαρακτηριστικὰ τὸ μέτρο τῶν δυνατοτήτων τους νὰ ἀντιληφθοῦν καὶ νὰ ἀντιδράσουν στὴ σοβαρότητα τῆς κατάστασης. Ἀφ' ἑτέρου τὴν ἄποψη τοῦ War Office ὅτι πρῶτα θὰ πρέπει νὰ σταματήσει ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς νὰ ἀνακατεύεται στὴν πολιτικὴ καὶ μετὰ θὰ λάβει μέρος στὶς πολεμικὲς ἐπιχειρήσεις. Μέσα σ' αὐτὸ τὸ πλαίσιο τῶν ἄμεσων προβλημάτων ποὺ ἀντιμετωπίζει τὸ Foreign Office ἡ πρόταση τοῦ Τσουδεροῦ γιὰ μεταπολεμικὴ συμμαχία φαίνεται ἀκόμα περισσότερο ἀνεδαφική. Δίνει ὅμως τὴν εὐκαιρία στὸ Foreign Office νὰ ἀντιπροτείνει, σὰν συνέχεια τῶν σχετικῶν συζητήσεων, τὴ σύναψη μιᾶς στρατιωτικῆς συμφωνίας ποὺ καὶ ἂν δὲν θὰ ἐπιβάλει τὴν ἐπιδιωκόμενη τάξη στὶς ἑλληνικὲς ἔνοπλες δυνάμεις, σὲ συνδυασμὸ μὲ τὶς ἄλλες ἐνέργειες τοῦ Foreign Office στὸ πολιτικὸ ἐπίπεδο, θὰ τὶς ἐξαρτήσει καὶ τυπικὰ ἀπὸ τὴ βρεταννικὴ στρατιωτικὴ διοίκηση. Ἡ ἐξάρτηση αὐτὴ εἶναι ἀπαραίτητη γιὰ νὰ συγκρατηθοῦν πιθανὲς ἀνεπιθύμητες ἐξελίξεις. Αὐτὸς ὅμως ὁ ἔλεγχος καὶ ἀκόμη περισσότερο ἡ δυνατότητα ἐπέμβασης στὶς ἑλληνικὲς δυνάμεις δὲν διατυπώνεται ρητὰ στὴ στρατιωτικὴ συμφωνία, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ σημεῖο τῆς ἀντικατάστασης τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἀπὸ Βρεταννὸ ὁμοβάθμιό του. Ὁ προφανὴς λόγος εἶναι ὅτι οἱ Βρεταννοὶ δὲν ἐπιθυμοῦν νὰ θίξουν ἄσκοπα τὴν ἑλληνικὴ κυβέρνηση, ἐπειδὴ γιὰ τὰ σοβαρὰ προβλήματα ποὺ τυχὸν θὰ προκύψουν, μὲ πιθανὸ ἀντίκτυπο στὴ στρατιωτικὴ κατάσταση τῆς περιοχῆς, τὸ λόγο θὰ ἔχει ἡ βρεταννικὴ στρατιωτικὴ διοίκηση, ἐφ' ὅσον οἱ ἑλληνικὲς δυνάμεις ἀποτελοῦν τμῆμα ἐνταγμένο σ' αὐτήν.

Ἡ στρατιωτικὴ συμφωνία ὑπογράφεται στὶς παραμονὲς τῆς ἀναχώρησης τοῦ Γεώργιου καὶ Τσουδεροῦ γιὰ τὴ Μέση Ἀνατολή, ὅπου ἀντιμετωπίζουν σοβαρὰ προβλήματα πειθαρχίας στὸν ἑλληνικὸ στρατό. Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι μὲ τὴ συμφωνία αὐτὴ οἱ Βρεταννοὶ θέλουν νὰ εἶναι σὲ θέση νὰ ἐπέμβουν ἄμεσα στὸ θέμα αὐτό, ἂν ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνηση ἀποδειχθεῖ ἀνίκανη νὰ λύσει τὰ προβλήματα αὐτὰ ἢ ἂν ἡ λύση ποὺ θὰ προτείνει δὲν τοὺς ἱκανοποιήσει.

Ὁ Τσουδερὸς δὲν εἶναι σὲ θέση νὰ διαπραγματευθεῖ τοὺς ὅρους τῆς συμφωνίας αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ ἀκόμα ἂν ἦταν, εἶναι ἀμφίβολο, ὅπως προκύπτει ἀπὸ τὴν ὅλη στάση του ἀπέναντι στοὺς Βρεταννοὺς, ἂν θὰ ἐπιθυμοῦσε νὰ τὸ κάνει. Ἀπὸ αὐτὰ ποὺ ἐπιδιώκει μὲ τὴν πρωτοβουλία του γιὰ συμμαχία ἀπορρίπτεται τὸ σημαντικώτερο μέρος. Ἡ Βρεταννία δὲν δεσμεύεται νὰ κάνει τὴν Ἑλλάδα βάση τῆς πολιτικῆς της στὴν ἀνατολικὴ Μεσόγειο καὶ ἔτσι δὲν παίρνει θέση ὡς πρὸς τὶς πιθανὲς ἀνακατατάξεις στὸ μεταπολεμικὸ συσχετισμὸ δυνάμεων στὴν περιοχὴ αὐτή. Ἡ ὑποχρέωση ἐξ ἄλλου ποὺ

Ψηφιοποιήθηκε από τη Βιβλιοθήκη του Ιονίου Πανεπιστημίου
Με την άδεια της Εταιρείας Μελέτης Νέου Ελληνισμού

ἀναλαμβάνει ἡ Βρεταννία νὰ πολεμήσει γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση τῆς Ἑλλάδας δὲν ὀφείλεται σὲ ἐνέργειες τοῦ Τσουδεροῦ. Εἶναι βρεταννικὴ πρωτοβουλία γιὰ νὰ μειώσει τὴν ἄσχημη ἐντύπωση ποὺ προκαλεῖ ἡ ἀπόρριψη τῆς πρότασης γιὰ συμμαχία τοῦ Τσουδεροῦ. Ἡ πρωτοβουλία αὐτὴ δὲν στερεῖται βέβαια καὶ πολιτικῆς σημασίας, κυρίως ἐπειδὴ λείπουν παρόμοιες βρεταννικὲς δεσμεύσεις.

Αὐτὸ ποὺ βασικὰ ἐπιτυγχάνει ὁ Τσουδερὸς εἶναι νὰ ἐνισχυθεῖ προσωπικὰ ἡ θέση του, ἰδιαίτερα μὲ τὴ δημοσιότητα ποὺ δίνεται στὴν ὑπογραφὴ τῆς συμφωνίας· καὶ πάλι ὅμως ὄχι στὸ βαθμὸ ποὺ θὰ τὸ ἐπιτύγχανε ἂν ὑπέγραφε μιὰ πολιτικὴ συμμαχία.

Ἡ στρατιωτικὴ αὐτὴ συμφωνία προνοεῖ γιὰ τὸν ἐξοπλισμὸ καὶ τὴν ἐκπαίδευση τῶν ἑλληνικῶν ἐνόπλων δυνάμεων, γεγονὸς ὁπωσδήποτε θετικό. Ἡ σημασία του ὅμως πρέπει νὰ συνεκτιμηθεῖ καὶ μὲ τὸ ὅτι κατὰ τὴ φάση τοῦ πολέμου ποὺ ὑπογράφεται ἡ συμφωνία αὐτὴ οἱ Βρεταννοὶ ἔχουν ἀκόμα ἀνάγκη τὶς ἑλληνικὲς ἔνοπλες δυνάμεις.

ΠΡΟΚΟΠΗΣ ΠΑΠΑΣΤΡΑΤΗΣ

ΑΝΤΙΠΟΙΝΑ ΤΩΝ ΓΕΡΜΑΝΙΚΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ ΚΑΤΟΧΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ 1941 - 1944*

1. Ἡ κατάπνιξη τῆς «ἐξέγερσης» στὴν γερμανοκρατούμενη ἑλληνικὴ Μακεδονία, Σεπτ. - Ὀκτ. 1941.

Ἡ ἀπαρχὴ τῆς ἐξιστόρησης τοῦ ἑλληνικοῦ ἀντάρτικου ἀγώνα καθορίζεται συνήθως, σύμφωνα μὲ τὶς πολιτικὲς συμπάθειες τοῦ ἑκάστοτε συγγραφέα, μὲ τὴν ἔξοδο στὸ βουνὸ τοῦ Ἄρη Βελουχιώτη ἢ τοῦ Ν. Ζέρβα (Μάιος

* Τὰ δύο αὐτὰ ἄρθρα πηγάζουν ἀπὸ μία δεκαετὴ σχεδὸν ἐρευνητικὴ δουλειὰ πάνω στὴν πολυτάραχη ἑλληνικὴ ἱστορία τοῦ 1941 - 1944. Βασισμένη στὸ ὑλικὸ αὐτὸ ἐκδίδεται προσεχῶς μία δίτομη διατριβὴ στὴ γερμανικὴ (Lang, Frankfurt) καὶ στὴν ἑλληνικὴ (Παπαζήσης, Ἀθήνα), ἀφήνοντας ὅμως περιθώρια καὶ γιὰ ξεχωριστὲς μελέτες γύρω ἀπὸ εἰδικώτερα θέματα ὅπως τὰ παρόντα.

Συντομογραφίες: A.K.: Armeekorps (Σῶμα Στρατοῦ). AO: Abwehroffizier (ἀξιωματικὸς Β' Γραφείου. Bfh: Befehlshaber (Στρατιωτικὸς Διοικητής). g: geheim (μυστικό). Geb. Div.: Gebirgs-Division (Ὀρεινὴ Μεραρχία). gK-Chefs.: geheime Kommandosache-Chefsache (ἄκρως ἀπόρρητο). Hgr: Heeresgruppe (Τμῆμα Στρατιᾶς). ἡμ.: ἡμερήσιος. Ia: Διευθυντὴς Α' Ἐπιτελικοῦ Γραφείου. Ic: Διευθυντὴς Β' Ἐπιτελικοῦ Γραφείου. I.D.: Infanterie-Division (Μεραρχία Πεζικοῦ). Jg. Rgt.: Jäger-Regiment (Σύνταγμα Καταδρομῶν). OKW: Oberkommando der Wehrmacht (Ἀνώτ. Ἀρχηγεῖο Ἐνόπλων Δυνάμεων. T.A.: Τάγματα Ἀσφαλείας. WBSO: Wehrmachtsbefehlshaber Südost (Ἀνώτατος Στρατιωτικὸς Διοικητὴς ΝΑ Εὐρώπης. WFSt. Wehrmachtsführungsstab (Ἀνώτατο Ἐπιτελεῖο, τοῦ OKW).

Ψηφιοποιήθηκε από τη Βιβλιοθήκη του Ιονίου Πανεπιστημίου
Με την άδεια της Εταιρείας Μελέτης Νέου Ελληνισμού